

вали лічильниками води, газу, тепла, а тому мешканці платили кошти лише за реальне споживання, а не за "повітря", решту ж спрямовували на модернізацію будинку та прибудинкової території. Конкуренція приватних операторів сприяла підвищенню якості надання послуг, а співвласники житла отримали право самостійно розпоряджатися коштами та керувати процесами управління домоволодінням.

Висновки. Потреба реформування економічних відносин підприємств житлово-комунального господарства України актуалізується уже протягом багатьох років. Реформування місцевої інфраструктури, зокрема природних монополій, необхідно розпочинати із змін законів України, що мають норми конституційного характеру, які повинні надати більше повноважень, в тому числі економічних і фінансових місцевим органам самоврядування. Запровадження муніципальної власності як власності корпоративної, недержавної дає змогу визначити економічні та фінансові параметри місцевого самоврядування, які збігаються з потребами ринкової економіки, – якісно нові економічні основи місцевого самоврядування і фінансово-економічної бази вітчизняної моделі природних монополій, які на цей час збиткові.

Список використаних джерел:

1. Алексєєв В. М. Удосконалення управління комунальною власністю в Україні: організаційно-теоретичні засади / В. М. Алексєєв.- Чернівці : Технодрук, 2005.- 216 с.
2. Алексєєв В. М. Власність територіальних громад в Україні: шляхи розвитку / В. М. Алексєєв.- Чернівці : Технодрук, 2008.- 336 с.
3. Бутиріна В. М. Підвищення ефективності функціонування житлово-комунального господарства в промисловому місті: автореф. дис...канд. екон. наук. : 08.00.05 / Бутиріна Віра Миколаївна; НАН України; Ін-т екон. прав. дослідж. – Донецьк, 2009. - 19 с.
4. Герасимчук З. В. Формування недержавного сектору житлово-комунального господарства в регіоні: монографія / З. В. Герасимчук, Н. В. Хвищун.- Луцьк : Надтир'я, 2007.- 224 с.

Рецензент – д.е.н., професор Плаксієнко В.Я.

УДК 631.11: 330.111.4

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК СТИМУЛЮВАННЯ ЇХ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ксьонжик І.В., к.е.н., доцент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено проблеми і шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств; проаналізовано залежність соціально-економічної ефективності сільськогосподарського виробництва від ступеня забезпеченості та якості використання земельного, матеріально-технічного і трудового потенціалу підприємства.

The article examines the problems and prospects for improving the efficiency of resource potential of agricultural enterprises, analyzes the relationship of socio-economic efficiency of silskohospodarskoho zabezpechennosti the degree and quality of use of land, logistics and employment potential of the company.

Постановка проблеми. Однією з головних проблем суб'єктів аграрного господарювання в умовах становлення ринкових відносин і виходу українських товаровиробників на світові сільськогосподарські ринки на сьогоднішній день є вирішення питань підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. При цьому розглядатися ця проблема повинна з урахуванням широкого спектру економічної категорії “ресурсний потенціал” в контексті агро-промислового комплексу. Тобто дослідження повинні проводитись у розрізі економічної, технологічної, соціальної, інноваційної, екологічної, інвестиційної складових цього поняття. Особливо це стосується підвищення соціально-економічної ефективності використання, відтворення і збереження ресурсного потенціалу аграрних підприємств.

Надзвичайно важливою залишається проблема розробки комплексного підходу до забезпечення соціально-економічного використання ресурсного потенціалу підприємства, як основи нарощення його виробничої інфраструктури, забезпечення соціального розвитку села і сільських територій України з урахуванням геоекономічних змін і тенденцій розвитку світової економіки, наслідків глобалізаційних процесів, зміни екологічної ситуації і необхідності формування продовольчої незалежності країни [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми ефективного використання та відтворення ресурсного потенціалу в аграрному секторі досліджували В.Г. Андрійчук, І.Ф. Баланюк, В.А. Борисова, О.А. Бугуцький, В.С. Дієсперов, В.Я. Месель-Веселяк, Л.Д. Павловська, Г.М. Підлісецький, П.Т. Саблук, А. М. Третьак, М.М. Федоров, А.Г. Фонотов, В.Й. Шиян та ін. Певний внесок у вирішення тих чи інших проблем, зокрема методологічних основ оцінки ресурсного потенціалу, внесли Альфред Ринг, Чарльз Акерсон, Л.У. Еллууд, Генрі Харрісон, Джек Фрідман, Є.І. Тарасевич, В.В. Григор'єв, Дж. К. Еккерт. Водночас, окремі питання підвищення ефективності використання, а також створення оптимального, збалансованого за структурою ресурсного потенціалу агроформувань з урахуванням особливостей їх діяльності потребують поглиблених досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем і шляхів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств як основного чинника стимулювання їх соціальної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. За роки економічних реформ в аграрній сфері її ресурсний потенціал зазнав значних негативних змін. Трансформація системи господарювання привела до руйнування регульованої державою, налагодженої та ефективної системи формування і використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Зокрема, несприятливий вплив на використання ресурсного потенціалу аграрної сфери справила приватизація, аграрна та земельна реформи, що проводилися, і які призвели до монопольного становища підприємств переробки та реалізації продукції, розриву продуктових ланцюгів. У багатьох господарствах приватизація землі та основних виробничих фондів стала причиною погіршення їх використання.

Тому сьогодні ефективне використання ресурсного потенціалу агроформувань є об'єктивною необхідністю і важливою передумовою розвитку аг-

рарного сектора економіки. Реформаційні перетворення у сільському господарстві не дали очікуваної соціально-економічної віддачі, підприємства знаходяться у важкому становищі, руйнується ресурсний потенціал галузі. Вирішення проблеми підвищення ефективності використання ресурсів аграрних підприємств вимагає розробки системного соціально-економічного підходу до всебічного опрацювання кожного окремого спектру питань збалансованого формування ресурсного потенціалу та його віддачі.

У процесі виробництва сільськогосподарської продукції тісно взаємодіють три чинники: матеріально-речовий, трудовий і земельний. У сільському господарстві кожен з визначених чинників є дуже специфічним, а у сукупності вони складають ресурсний потенціал галузі. В його структурі основну частку займають земельні ресурси – 60,4 %, основні фонди та людський капітал складають відповідно 15,2 % та 24,4 %. Ефективне використання кожного окремо визначає рівень використання ресурсного потенціалу в цілому.

Основним чинником розвитку сільського господарства України є земельні ресурси. За висновками експертів ФАО, Україна за наявністю родючих земель – одна з найбагатших країн у світі: сільськогосподарські землі становлять 18,9 % загальноєвропейських, на які припадає 6,7 % світових чорноземних ґрунтів. Разом з тим, рівень споживання земельних ресурсів характеризує Україну як державу, в якій відбувається їх екологічно незбалансоване використання [2, с. 96].

Станом на 1.01.2013 р. до складу земельного фонду аграрних підприємств входило 41,5 млн. га сільськогосподарських угідь, що становить 68,8 % території України. Структура земельного фонду включала: сільськогосподарські угіддя – 68,8 %, ліси та інші лісовкриті землі площі – 17,6 %, забудовані землі – 4,2 %, відкриті заболочені землі – 1,6 %, сухі відкриті землі з особливим покривом – 0,03 %, відкриті землі без особливого покриву – 1,7 %, води – 4,0 %, інші землі – 2,0 %. У структурі сільськогосподарських угідь рілля займає 78,1 % (32,5 млн га), що значно більше, ніж у європейських країнах і США. Українські землі мають високий рівень природного ресурсного потенціалу: 56 % вітчизняних сільгоспугідь характеризуються вмістом гумусу вище середнього [3, с. 44-48]. Економічна ефективність використання сільськогосподарських угідь в Україні має позитивну динаміку. Так, поступово зростають виробництво валової продукції, урожайність сільськогосподарських культур, їх валові збори. Вийняток є зменшення виробництва молока як на 100 га сільськогосподарських угідь, так і в розрахунку на одну людину [4].

Важливою умовою підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва є його забезпеченість матеріально-технічними ресурсами. Без цього неможливо досягнення високого рівня продуктивності праці, виробництва продукції з низькою собівартістю. Недостатня забезпеченість технікою обумовлюється недосконалістю систем лізингу і кредитування сільськогосподарських виробників.

Для стабільного функціонування сільськогосподарських підприємств їм необхідно мати широкий асортимент сучасних матеріально-технічних засобів, що складно досягти переважній більшості суб'єктів аграрного господарювання. У 2012 р. 26,8 % підприємств, що займаються рослинництвом, і 57,3 % підприємств, які займаються тваринництвом, отримали чистий дохід (виручку)

від реалізації сільськогосподарської продукції до 1 млн грн [5]. Тоді як середні ціни, за якими було реалізовано нову техніку українським сільгосппідприємствам у 2012 р., становили на комбайни: Дон - 741,6 тис. грн, Case - 1239,1, Claas - 1644,7, John Deer - 1652,1, Massey Fergusson - 1676,4 тис. грн (ціна нового українського комбайна "Скіф-230" більше 1,2 млн грн), на трактори потужністю понад 100 кВт: ХТЗ - 377,6 тис. грн, МТЗ - 463,3, Case - 1026,1, John Deer - 1384,3, New Holland - 1077,0 тис. грн. [6]. У стратегії забезпечення ефективного використання ресурсного потенціалу аграрного сектора вирішення комплексу практичних аспектів, пов'язаних з матеріально-технічним оновленням сільськогосподарського виробництва займає важливе місце.

Одна з головних причин конкурентоспроможності вітчизняного аграрного виробництва полягає у низькому рівні оплати праці у сільському господарстві. Значною мірою це компенсує різницю у трудомісткості і матеріаломісткості, яка існує між українською та аналогічної зарубіжної продукцією. Україна, станом на 1.01.2013 р. відстає за рівнем середньомісячної заробітної плати щонайменше у 2 рази від Росії та Румунії, у 4 рази - від Польщі та Угорщини, у 7 разів - порівняно зі Словенією (164 євро в Україні проти 1216 євро у Словенії). Низька ціна сільськогосподарської праці призводить до значних негативних наслідків соціально-економічного характеру. Основними з них є, перш за все, інтенсивне скорочення чисельності працівників аграрних підприємств, падіння рівня життя сільського населення, негативні міграційні та демографічні процеси [7, с. 37-42].

Однією із головних специфічних рис діяльності сучасних аграрних підприємств є кількісна, якісна і структурна недосконалість їх ресурсного потенціалу, зумовлена значними втратами ресурсів у процесі здійснення аграрної та земельної реформ, а також складним фінансовим становищем господарств.

Питання підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу можна успішно вирішити з використанням матеріалів комплексної оцінки. Але застосування їх має деякі особливості: ресурсний потенціал - синтетичний показник, тому його потрібно застосовувати при вирішенні спільних завдань. Він відображає фактичну економіку господарств, сформований рівень розвитку продуктивних сил, тому його використання у плануванні ефективно лише у найближчій перспективі. Відзначимо наступні моменти можливого і доцільного застосування комплексної оцінки ресурсного потенціалу аграрних підприємств:

- в аналітичній роботі шляхом зіставлення фактичних даних з нормативними за результатами роботи груп господарств, а також адміністративних районів. З аналізу можуть бути зроблені такі висновки: дисгармонія складу і співвідношення (поєднання) ресурсних чинників, загальні недоліки груп господарств, недостатня організаційна робота в окремих підприємствах, помилки в управлінні виробництвом і т.і.;

- у прогнозуванні та управлінні, вдосконаленні механізму господарювання. За допомогою оцінки ресурсного потенціалу можливо встановлення перспективних рубежів розвитку виробництва, для чого спочатку вирішується завдання розподілу ресурсів на заплановану перспективу з урахуванням ефективності використання цих ресурсів у базовому періоді і з урахуванням забезпеченості господарств окремими видами ресурсів. Одночасно можна

вирішити завдання оптимізації поєднання ресурсів, зв'язавши їх з результатами регресійного моделювання. Після розподілу ресурсів можна знайти прогнозоване значення результативних показників за допомогою нормативів валової продукції. Застосування комплексної оцінки ресурсів у прогнозуванні та плануванні можна довести до логічного завершення з використанням на наступних етапах оптимізованих розрахунків на основі застосування методів математичного програмування;

- у економічному стимулюванні через механізми ціноутворення, оподаткування, орендної плати і т.д. [8].

Все це свідчить про те, що у сучасних умовах особливо важлива і необхідна комплексна оцінка ресурсів аграрних підприємств. Ефективність їх використання є одним з головних критеріїв у системі показників ефективності виробництва в цілому.

Необхідно відзначити те, що при використанні ресурсів у виробничому процесі майже не враховується такий важливий резерв підвищення їх ефективності, як раціональне поєднання ресурсних чинників між собою, в часі і просторі. Адже саме їх оптимальним поєднанням пов'язані всі основні напрями підвищення ефективності ресурсного потенціалу. Для цього необхідно здійснити наступні кроки:

1. Удосконалити структуру самого ресурсного потенціалу в господарствах залежно від напрямку спеціалізації з метою наближення її до оптимальної величини.

2. Розглянути і оцінити можливості організаційних і технологічних чинників для їх раціонального поєднання з метою підвищення ефективності виробництва.

3. Використовувати потенційні можливості збільшення обсягів виробництва сільськогосподарських підприємств за рахунок раціоналізації поєднання галузей.

4. Враховувати те, що оптимальний рівень поєднання ресурсних чинників мінливий, тобто під впливом науково-технічного прогресу і інтенсифікації, а також виникнення взаємопов'язаних нових чинників, їх нормативний рівень кількісно і якісно змінюється.

5. В умовах ринку перетворення виробничих відносин вимагає відповідного поєднання організаційно-економічних чинників. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу в інтегрованих підприємствах можна домогтися лише при раціональному поєднанні економічних чинників (інтересів) між товаровиробниками і суб'єктами господарювання, які займаються переробкою і реалізацією.

6. Необхідно виявити та оцінити прогресивні форми господарювання, адекватні об'єктивним умовам виробництва і максимально використовують ресурсний потенціал [9, с. 89-91].

Висновки. Досягнення результативного функціонування агроформувань значною мірою залежить від раціональності формування, відтворення і ефективності використання ресурсного потенціалу. Визначена нами модель сталого розвитку сільськогосподарських підприємств включає п'ять основних етапів: оптимізація структури земельних угідь та їх раціональне викори-

стання; оптимізація структури виробництва; оптимізація ресурсного потенціалу; систематичне вдосконалення виробничого процесу; сприяння соціально-економічному розвитку села. В основу економічного зростання діючих агроформувань регіону повинні бути закладені принципи екологічної безпеки та соціального розвитку сільських територій. Реалізація зазначених етапів і принципів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сприятиме багатопрофільному розвитку села, дозволить відкрити нові робочі місця, підвищити життєвий рівень сільського населення, активніше вирішувати соціальні проблеми.

Список використаних джерел:

1. Савчук В.К. Відтворення і ефективне використання ресурсного потенціалу аграрного сектору України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_biol/Agroin/2011_7-9/SAVCHUK.pdf.
2. Висоцька А.О. Ефективність Використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств Луганської області / А. О. Висоцька // Конкурентноздатність продукції і підприємств . - 2011. - № 4 . - С. 96.
3. Солов'яненко Н. Ґрунтовий покрив – складова природних ресурсів України / Солов'яненко Н. // Землепорядний вісник. – 2012. – № 2. – С. 44-48.
4. Заяць В.М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : [монографія] / В. М. Заяць. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 166 с.
5. Сільське господарство України за 2012 рік. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України. – 2013 р. – С. 53. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Клименчукова Н.С. Научно-теоретические основы организации управления материально-техническим обеспечением сельскохозяйственных предприятий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/16.pdf>
7. Арцер Т.В. Социальное партнерство государства, бизнеса и некоммерческих организаций – основа инновационного развития / Т. В. Арцер // Проблемы современной экономики. - 2012. - № 3 (39). – С. 37-42.
8. Зиятдинов Ф.С. Повышение эффективности использования ресурсного потенциала агропромышленного комплекса [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dslib.net/economika-xoziajstva/povyshenie-jeffektivnosti-ispolzovanija-resursnogo-potenciala-agropromyshlennogo.html>.
9. Бесенюк В.М. Особливості формування і використання ресурсного потенціалу агроформувань на пореформеному етапі розвитку сільського господарства / В. М. Бесенюк // АгроІнком. – 2012. – № 11-12. – С. 89-91.

Рецензент – к.е.н., професор Аранчій В.І.

УДК 338.443:338.49

ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЧОЇ КОМПОНЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Левкіна Р.В., к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

У статті на тему «Особливості виробничої компоненти організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрних підприємств» автором розглядається організаційно-економічний механізм аграрних підприємств та аналіз його впливу на ефективність підприємства.